

RAQAMLI DAVLAT XIZMATLARI KO'RSATISHDA FUQAROLAR HUQUQLARINI HIMOYA QILISH

Ne'matova Charosxon Nusratovna

Toshkent davlat yuridik universiteti

Ommaviy huquq fakulteti

2-kurs talabasi

e-mail: nematovacharosxon1@gmail.com

Annotatsiya: *Raqamli texnologiyalar rivojlanishi bilan birga davlat xizmatlarining ko'rsatish usullari ham o'zgarib bormoqda. Bugungi kunda fuqarolar uchun raqamli davlat xizmatlari – bu vaqtni tejash, qulaylik va tezlik kabi afzalliklarni taqdim etuvchi muhim vositaga aylangan. Biroq, raqamli xizmatlar bilan bog'liq bo'lgan huquqiy masalalar ham muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada raqamli davlat xizmatlari ko'rsatishda fuqarolar huquqlarini himoya qilishning zaruriyati va amalga oshirish usullari haqida so'z yuritamiz.*

Kalit so'zlar: *raqamli davlat xizmati, electron hukumat, raqamli budjet, axborot va interaktiv davlat xizmatlari , GDPR, GLBA, COPPA*

PROTECTING CITIZENS' RIGHTS IN THE PROVISION OF DIGITAL PUBLIC SERVICES

Nematova Charoshon Nusratovna

Tashkent State University of Law

Faculty of Public Law

2nd year student

Abstract: *With the development of digital technologies, the methods of providing public services are also evolving. Today, digital public services for citizens have become an important tool that offers advantages such as time-saving, convenience, and speed. However, legal issues related to digital services are also of significant importance. This article examines the necessity and implementation methods of protecting citizens' rights in the provision of digital public services.*

Keywords: *digital public service, e-government, digital budget, information and interactive public services, GDPR, GLBA, COPPA*

KIRISH

Davlat xizmatlarini raqamlashtirishning tobora kuchayib borishi bizga bir qator imkoniyatlar va muammolarni keltirib chiqarmoqda. Raqamli platformalar qulaylik va samaradorlikni ta'minlasa-da, ular ma'lumotlarning maxfiyligi, xavfsizligiligi bilan bog'liq muammolarni keltirib chiqaradi. Raqamli davlat xizmatlari orqali hozirgi kunda uyimizda o'tirgan holda ko'pchilik hujjat bilan bog'liq ishlarni bitiriyapmiz. Bugungi kun uchun bu juda quvonarli holat.

Raqamli davlat xizmatlari haqida so'z borar ekan, avvalo, *davlat xizmatlari* atamasiga yuzlanamiz. **Davlat xizmati** bu ariza beruvchilarning so'rovlariga ko'ra amalga oshiriladigan, davlat organlarining vazifalarini bajarish bo'yicha ular tomonidan ko'rsatiladigan xizmat. Agar qonunchilikka muvofiq davlat xizmatlari ko'rsatish funksiyalari boshqa tashkilotlar zimmasiga yuklatilgan bo'lsa, ular ham davlat xizmatini ko'rsatishlari mumkin. Davlat xizmatlarida fuqarolar o'zlarining turli masaladagi muammolari bilan ularga murojaat qilishadi va yechim topishadi. Bunda murojaatchilar ma'lum bir joyga borishlari va hujjatlar tayyorlashlari va shunga o'xshash ortiqcha ovoragarchiliklarga yuzlanishlari mumkin. Biroq, hozirgi kunda **elektron davlat xizmati** bilan bu ishlarni shunchaki, uyda o'tirib, ortiqcha tashvishlarsiz hal qilish mumkin.

Elektron davlat xizmati — axborot-kommunikatsiya texnologiyalari qo'llanilgan holda ko'rsatiladigan davlat xizmatidir.

Ha, elektron xizmatlardan foydalanish fuqarolar uchun bir qator afzalliklarni taqdim etadi. Avvalo, bu xizmatlar vaqtni tejashga yordam beradi, chunki fuqarolar davlat idoralari tomoniga borishlari shart emas va barcha jarayonlarni masofadan turib amalga oshirishlari mumkin. Shuningdek, elektron xizmatlar orqali pullik to'lovlarni amalga oshirishda ham osonliklar mavjud. Masalan, onlayn to'lov tizimlari orqali foydalanuvchilar tez va qulay tarzda to'lovlarni bajarishi mumkin. Bu esa nafaqat vaqtni, balki mablag'ni ham iqtisod qilish imkonini beradi. Bundan tashqari, elektron xizmatlarning yana bir muhim jihati shundaki, ular ko'pincha yanada shaffof va samarali bo'ladi, bu esa fuqarolar orasida ishonchni oshiradi va davlat idoralarining faoliyatini yaxshilaydi. Shunday qilib, elektron xizmatlardan foydalanish nafaqat qulayliklar yaratadi, balki jamiyatning raqamli transformatsiyasini ham tezlashtiradi.

Material va metodlarlar

Ushbu tadqiqot raqamli davlat xizmatlarini ko'rsatish va unda fuqarolarning huquqlarini himoya qilishni kompleks o'rganish maqsadida miqdoriy va sifatiy usullarni qo'llagan holda olib borildi. Quyidagi tadqiqot usullaridan foydalanildi:

Adabiyotlar tahlili: Raqamli davlat xizmatlari sohasidagi ilmiy maqolalar, kitoblar va boshqa manbalarga asoslangan holda mavzuga oid nazariy asoslar o'rganildi. Google Scholar, JSTOR, Lex.uz, Cyberleninka.uz va HeinOnline kabi ma'lumotlar bazalaridan foydalanildi.

So‘rovnoma: Ushbu so‘rovnoma orqali raqamli davlat xizmatlaridan fuqarolarning foydalanish darajasi, ularning afzalliklari va qiyinchiliklari haqida aniqlandi.

Hodisani o‘rganish (case study): Hozirgi kunda faoliyat yuritayotgan raqamli xizmat platformalari turlari o‘ganildi. Fuqarolarning qancha qismi ushbu xizmatlardan foydalanishi bo‘yicha statistik ma‘lumotlar to‘plandi.

Qonun hujjatlarini o‘rganish: raqamli davlat xizmatlari bilan bog‘liq O‘zbekiston Respublikasida hamda chet davlatlarida mavjud qonun va qonunosti hujjatlar o‘rganib chiqildi.

Qiyosiy tahlil: Xorijiy davlatlardagi elektron xizmat ko‘rsatish bilan yurtimizdagi xizmatlar taqqoslandi .

Tadqiqot jarayonida etika normalariga va ma‘lumotlarni himoya qilish tamoyillariga rioya qilindi. So‘rovnoma jarayonida ishtirokchilardan yozma rozilik olindi va ularning shaxsiy ma‘lumotlarini maxfiy saqlanishi aytiladi, shuningdek ularning huquqlarini hurmat qilinishi ta‘minlandi.

Ma‘lumotlarni tahlil qilish uchun SPSS va NVivo dasturlaridan foydalanildi, bu esa miqdoriy va sifatiy ma‘lumotlarni alohida ko‘rib chiqishga imkon berdi. Miqdoriy ma‘lumotlar bo‘yicha statistik tahlil usullari, masalan, tavsifiy statistika, korrelyatsion va regression tahlil, natijalarni aniqroq tushunishga yordam berdi. Sifatiy ma‘lumotlarning tematik tahlili esa tadqiqotning mazmunini chuqurroq o‘rganishga imkon berdi. Material va metodlar shu zaylda to‘plandi va tahlil qilindi.

Tadqiqot natijalari

Raqamli davlat xizmatlari — bu davlat tomonidan taqdim etiladigan xizmatlar va ma‘lumotlarning elektron shaklda, ya‘ni internet orqali foydalanuvchilarga taqdim etilishi demakdir.

Elektron davlat xizmatlari ariza beruvchilarga qulaylik yaratish maqsadida davlat organlarining rasmiy veb-saytlari orqali va Yagona interaktiv davlat xizmatlari portalida taqdim etiladi. Ushbu portal orqali foydalanuvchilar barcha kerakli xizmatlarni bir joyda topishlari va arizalarini elektron shaklda yuborishlari mumkin. Shuningdek, elektron davlat xizmatlarini ko‘rsatuvchi davlat organlari o‘z rasmiy veb-saytlarida elektron xizmatlar ko‘rsatish tartibi, shartlari va talablariga oid ma‘lumotlarni joylashtirishi zarur. Bu esa ariza beruvchilarga to‘g‘ri va aniq ma‘lumot olishlariga yordam beradi hamda jarayonni soddalashtiradi. Bundan tashqari, Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali orqali taqdim etilayotgan xizmatlar doimiy yangilanib boradi, bu esa fuqarolar uchun yanada qulaylik yaratadi. Elektron davlat xizmatlaridan foydalanish

jarayonida fuqarolar o‘z vaqtida va samarali tarzda kerakli yordamni olish imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

Elektron davlat xizmatlari 2 turga bo‘linadi. Bular:

1.Axborot davlat xizmati

2.Interaktiv davlat xizmati

Axborot davlat xizmati ariza beruvchilarning axborotga bo‘lgan ehtiyojlarini qanoatlantirishga qaratilgan, davlat organining faoliyati to‘g‘risidagi axborotni e‘lon qilish va boshqacha tarzda tarqatish yo‘li bilan ko‘rsatiladigan elektron davlat xizmatidir.

Interaktiv davlat xizmati ariza beruvchiga ariza beruvchi va elektron davlat xizmati ko‘rsatuvchi davlat organi o‘rtasida ikki tomonlama elektron hamkorlik yo‘li bilan ko‘rsatiladigan elektron davlat xizmatidir.

Raqamli xizmatdan foydalanishda ko‘p hollarda ariza berish yo‘li bilan amalga oshiriladi. „Elektron hukumat to‘g‘risida”gi qonunda ariza beruvchilarning huquqlari haqida alohida to‘xtalib o‘tilgan. Ular quyidagilardan iborat:

- elektron davlat xizmatlarini o‘z vaqtida va elektron davlat xizmatlarining tasdiqlangan reglamentlariga muvofiq olish;
- elektron davlat xizmatlari ko‘rsatish tartibi to‘g‘risida to‘liq va ishonchli axborot olish;
- elektron davlat xizmati ko‘rsatilishining borishi to‘g‘risida o‘zaro hamkorlikning turli shakllari (rasmiy veb-sayt, telefon, elektron pochta, tezkor aloqa va boshqalar) orqali axborot olish;
- elektron davlat xizmatlari ko‘rsatuvchi davlat organlarining qarorlari, ular mansabdor shaxslarining harakatlari (harakatsizligi) ustidan bo‘ysunuv tartibida yuqori turuvchi organlarga yoki mansabdor shaxslarga yoxud sudga belgilangan tartibda shikoyat qilish;
- elektron davlat xizmatlari ko‘rsatish sifatini baholashda ishtirok etish;
- elektron davlat xizmatlarini takomillashtirish yuzasidan takliflar kiritish kabi huquqlar.

Hozirgi kunda O‘zbekiston hududida bir necha raqamli davlat xizmatlari mavjud bo‘lib, ular har bir inson uchun foydali platformalarga aylanib ulgurdi. Quyida O‘zbekiston respublikasida mavjud elektron davlat xizmatlari haqida aytib o‘tamiz:

- Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali – my.gov.uz;
- Huquqiy maslahat – <https://advice.uz/oz>
- Ma’lumot o‘rnida aytib o‘tish joizki, Buyuk Britaniya davlatida "Citizens Advice" nomli portal o‘tgan asrning o‘ttizinchi yillarida tashkil etilgan bo‘lib, u faoliyat shakli bo‘yicha xayriya tashkiloti hisoblanadi va

fuqarolarga ijtimoiy-huquqiy masalalar bo'yicha bepul yuridik yordam ko'rsatadi.

- Elektron sud xizmatlari – <https://my.sud.uz/>
- Normativ-huquqiy hujjatlar loyihalari muhokamasi portal – <https://regulation.gov.uz/oz>
- Talabalarga shartnoma asosida ko'rsatiladigan xizmatlar hisosbini yuritish axborot tizimi – <https://kontrakt.edu.uz/>
- Hukumat qarorlarini, farmonlarni va boshqa normativ hujjatlarni onlayn tarzda qidirish va ko'rish imkonini beruvchi portal – **e-qaror.uz**
- To'lovlar va moliyaviy xizmatlar uchun interaktiv platform – paynet.uz
- Ichki ishlar vazirligining Davlat yo'l harakati xavfsizligi boshqarmasining rasmiy portali, bu erda yo'l harakati qoidalari, jarimalar va boshqa ma'lumotlarni olish mumkin – dps.gov.uz
- Davlat soliq qo'mitasining rasmiy portali, bu yerda soliq to'lovchilarga mo'ljallangan xizmatlar taqdim etiladi – **tax.gov.uz**
- Tibbiyot sohasidagi xizmatlar va ma'lumotlarni taqdim etuvchi portal – medportal.uz
- **Ta'lim sohasida interaktiv xizmatlar ko'rsatadigan portal – maktab.edu.uz**
- **O'zbekiston Respublikasi hukumatining ochiq ma'lumotlar portali. Bu ro'yxat to'liq emas va vaqt o'tishi bilan yangilanib turishi mumkin, shuning uchun rasmiy manbalarni tekshirish tavsiya etiladi – open-portal.gov.uz va hokazo.**

Ro'yxatni davom ettirsak juda ko'p sayt va portallar mavjud, lekin eng kerakli va zaruriylari haqida yuqorida berib o'tildi. Bu raqamli xizmatlardan insonlar uchun eng foydalisi deya **yaqona interaktiv davlat xizmatlari portalini aytishimiz mumkin.**

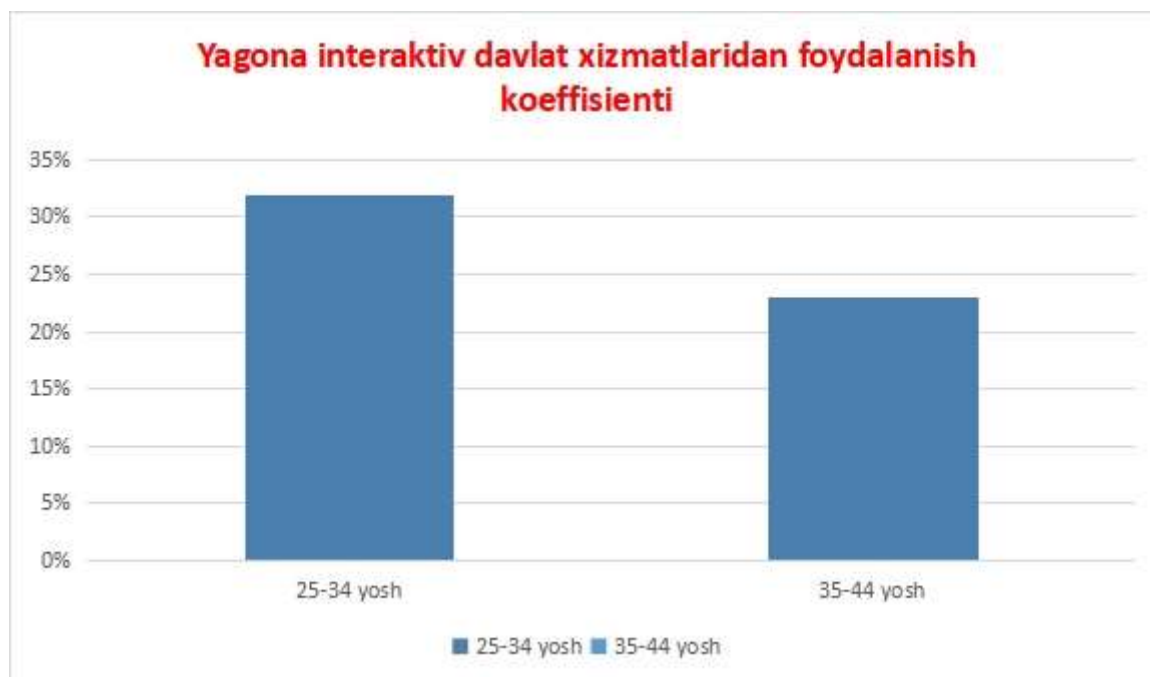
Bugungi kunda aholimizning 77 foizi internet foydalanuvchilari hisoblanar ekan, bu o'z navbatida onlayn xizmatlarga bo'lgan talab ortganidan ham darak beradi. Joriy yilda my.gov.uz portalidagi xizmatlar soni 550 tadan oshdi. 7 milliondan ortiq aholi va tadbirkorlar davlat xizmatlaridan **my.gov.uz** portali va uning mobil ilovasi orqali foydalanishga o'tdi.

Xususan, joriy yilda yangi ishga tushirilgan haydovchilik guvohnomasini yangilash (95 000 ta ariza), talabalar turar joyiga joylashish uchun ariza yuborish (55 000 ta ariza) kabi xizmatlardan jami 24 mln marotaba foydalanilgan.

Elektron xizmatlardan foydalanish orqali fuqarolarimiz, avvalo, qimmatli vaqtlarini tejashga, shuningdek, davlat idoralari tomonidan ko'rsatilayotgan

pullik xizmatlar uchun to‘lovlarni amalga oshirishda o‘z mablag‘larini iqtisod qilishga erishadi.

Tahlillarga ko‘ra, my.gov.uz foydalanuvchilari 25-34 yosh oralig‘idagi insonlar ekanligi ayon bo‘ldi. Umumiy foydalanuvchilar sonida ularning ulushi 32 foizga teng. Shuningdek, iqtisodiy faol qatlam hisoblanuvchi 35-44 yoshli fuqarolarimizning elektron xizmatlardan foydalanish darajasi ham salmoqli – 23 foizni tashkil etmoqda.

Keyingi o‘rinlarda **huquqiy maslahat beruvchi Advice.uzni aytishimiz mumkin. Bu portalni** yaratish vazifasi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 9-yanvardagi "Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish to‘g‘risida"gi Farmonida belgilangan bo‘lib, uning **asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:**

- fuqarolarga huquqiy masalalar bo‘yicha shu jumladan, onlayn maslahatlar va tushuntirishlar berish yo‘li bilan birlamchi bepul yuridik yordam ko‘rsatish;
- fuqarolarning huquqiy bilimlarini ijtimoiy-siyosiy o‘zgarishlar bilan uyg‘un ravishda oshirib borish ishlariga ko‘ngillilarni safarbar etish;
- fuqarolar tomonidan huquqiy maslahat berishga oid so‘rovlarni tahlil qilib borish, tahlil natijasiga ko‘ra huquqni qo‘llash amaliyoti va amaldagi qonunchilikni takomillashtirish yuzasidan takliflar ishlab chiqish;

- aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirishda innovatsion usullarni, xorijiy davlatlarning bu boradagi ijobiy tajribalarini tatbiq etish va boshqalar.

My.sud.uz – O'zbekiston Respublikasi sud tizimi uchun elektron xizmatlar portalidir. Ushbu portal orqali fuqarolar va yuridik shaxslar sud bilan bog'liq bir qator xizmatlardan foydalanishlari mumkin. Portalda quyidagi imkoniyatlar mavjud:

1. Fuqarolar o'z ishlarini va sud qarorlarini onlayn tarzda kuzatishi mumkin.
2. Sudga ariza yuborish va kerakli hujjatlarni taqdim etish imkoniyati.
3. Sud jarayonlari va ularning holati haqida yangiliklarni olish.
4. Sud to'lovlarini onlayn amalga oshirish imkoniyati.
5. Oliy sud rahbariyatlari qabuliga yozislash.
6. Ishlarni sud majlisida ko'rib chiqishga tayinlangan sanasi va vaqti haqida onlayn tarzda xabardor bo'lish.
7. Videokonferens aloqa tizimi orqali masofadan turib sud majlisida ishtirok etish va boshqalar.

Ushbu portal O'zbekiston sud tizimini raqamlashtirish bo'yicha muhim qadamdir va fuqarolarga qulaylik yaratishga qaratilgan.

Yuqoridagi boshqa raqamli xizmatlar ham aytib o'tganimdek muhim bo'lib, hgar birining alohida funksiyalari mavjud.

Muhokama

Raqamli davlat xizmatlarining foydali jihatlari mavjud bo'lib, ular qatorida ba'zi qiyinchiliklar va anglashilmovchiliklar ham yo'q emas.

Raqamli davlat xizmatlarining afzallik tomonlari:

- Raqamli xizmatlar jarayonlarni soddalashtiradi, qog'ozbozlikni kamaytiradi, fuqarolar va hukumat uchun vaqt hamda mablag'ni tejaydi.
- Fuqarolar xizmatlardan internet mavjud bo'lgan har qanday joydan, kunning istalgan vaqtida foydalanishlari mumkin, bu esa davlat idoralariga shaxsan tashrif buyurish zaruratini kamaytiradi.
- Raqamli platformalar hukumat faoliyati, byudjet va qaror qabul qilish jarayonlari haqida real vaqt rejimidagi ma'lumotlarni taqdim etish orqali shaffoflikni oshiradi.
- Raqamli qaydlar va kuzatuv tizimlari hukumat faoliyatini nazorat qilish va baholashni osonlashtirib, hisobdorlikni oshirishi mumkin.
- Raqamli xizmatlar har bir kishining ehtiyojlari va afzalliklariga moslashtirilishi orqali yanada samarali va qulay foydalanish imkoniyatini yaratadi.

- Raqamli tizimlar inson aralashuvini kamaytirib va jarayonlarni avtomatlashtirish orqali korrupsiya imkoniyatlarini minimal darajaga tushirishi mumkin.

Raqamli davlat xizmatlarining ba'zi qiyinchilik va tushunmovchiliklari:

- Barcha fuqarolar texnologiyalardan teng foydalanish imkoniyatiga ega emas, bu esa ayrim kishilarning ortda qolishiga va raqamli xizmatlardan bahramand bo'la olmasligiga olib keladi.
- Raqamli tizimlar kiberhujumlarga zaif bo'lib, bu maxfiy ma'lumotlarning xavf ostiga tushishi va xizmatlarning ishdan chiqishiga sabab bo'lishi mumkin.
- Raqamli infratuzilmani joriy etish va uni saqlab turish murakkab va qimmatga tushishi mumkin, bu esa texnologiya va kadrlarni o'qitishga katta mablag' sarflashni talab qiladi.
- Shaxsiy ma'lumotlarni raqamli tizimlarda to'plash va saqlash maxfiylik va ma'lumotlarni himoya qilish borasida tashvish uyg'otadi.
- Foydalanuvchilar texnik muammolar yoki tizim nosozliklariga duch kelishi mumkin, bu esa ularning g'ashiga tegishi va noqulaylik tug'dirishi mumkin.
- Texnologiyaga haddan tashqari bog'lanib qolish elektr ta'minotining uzilishi yoki tizimning ishdan chiqishi kabi yangi zaifliklar va xavf-xatarlarni keltirib chiqarishi mumkin.

Umuman olganda, raqamli davlat xizmatlari davlatning samaradorligi, shaffofligi va ommabopligini sezilarli darajada oshirish salohiyatiga ega. Biroq, muammolarni hal qilish va ushbu xizmatlarning barcha fuqarolar uchun inklyuziv, xavfsiz va qulay bo'lishini ta'minlash juda muhimdir. Shu o'rinda fuqarolarning shaxsiy, siyosiy, ijtimoiy va boshqa bir qator huquqlarini ta'minlash ham dolzarb masala hisoblanadi.

Raqamli davlat xizmatlarini ko'rsatishda fuqarolar huquqlarini bir necha usullar yordamida himoya qilish mumkin. Quyida ularni tartib bilan sanab o'tamiz:

- Ma'lumotlar bilan ishlashning barcha jihatlarini, jumladan, ma'lumotlarni yig'ish, saqlash, qayta ishlash va almashishni qamrab oluvchi mustahkam ma'lumotlarni himoya qiluvchi qonunlarni joriy etish;
- Fuqarolar o'z ma'lumotlaridan qanday foydalanilishi haqida to'liq xabardor bo'lishini va rozilik berish yoki rad etish huquqiga ega bo'lishini ta'minlash;
- Faqat zarur ma'lumotlarni to'plash va ularni saqlash muddatini cheklash;
- Ma'lumotlardan faqat ular yig'ilgan aniq maqsad uchun foydalanish;

- Ma'lumotlarning buzilishi va ruxsatsiz kirishdan himoya qilish uchun kuchli xavfsizlik choralari (kuchli parollardan foydalanish) amalga oshirish;
 - Ma'lumotlarni himoya qilish qoidalariga rioya etilishini ta'minlash uchun muntazam tekshiruvlar o'tkazish;
 - Barcha toifadagi insonlar uchun foydalanish oson bo'lgan raqamli xizmatlarni loyihalashtirish;
 - Turli xil odamlarga xizmat ko'rsatish uchun xizmatlarni bir nechta tilda taqdim etish (O'zbekiston Respublikasida mavjud raqamli davlat xizmatlari asosan o'zbek, qozoq va rus tillarida olib boriladi);
 - Kiberhujumlardan himoyalash uchun kuchli kiberxavfsizlik choralari ta'minlash;
 - Ma'lumotlar bilan bog'liq noqulayliklar yuzaga kelgan taqdirda fuqarolarni tezkor va ochiq-oydin tarzda xabardor qilish;
 - Fuqarolar raqamli davlat xizmatlari haqida fikr-mulohazalarini bildirishlari va duch keladigan muammolar haqida xabar berishlari uchun imkoniyat yaratish;
 - Raqamli davlat xizmatlarida huquqlar himoyasiga rioya etilishini nazorat qilish vazifasi yuklangan mustaqil agentliklar yoki ombudsmanlarni tashkil etish;
- Yuqorida sanab o'tilgan tavsiyalar orqali elektron davlat xizmatini ko'rsatishda har bir fuqaroning huquqlari ta'minladi.

O'zbekiston Respublikasida raqamli davlat xizmatlari, elektron hukumat, axborotlashtirish kabi masalalar bo'yicha fuqarolarning huquq va erkinligini ta'minlash maqsadida bir necha qonunchilik hujjatlari ishlan chiqilgan. Asosan, „Elektron hukumat to'g'risida“gi qonun, „Raqamli xizmatlar qamrovi va sifatini oshirish, hamda soha, tarmoq va hududlarni raqamli transformatsiya qilish chora-tadbirlari to'g'risida“ O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Qarori, „Interaktiv davlat xizmatlari ko'rsatishni hisobga olgan holda internet tarmog'ida O'zbekiston Respublikasining hukumat portali faoliyatini yanada takomillashtirish chora tadbirlari to'g'risida“gi Vazirlar Mahkamasi qarori, „Kiberxavfsizlik to'g'risida“gi qonun, „Axborotlashtirish to'g'risida“gi qonun, „Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida“gi qonun va boshqa qonun hujjatlari mavjud.

Shuningdek, bu mavzuda chet davlatlarida ham bir qator konvensiya, reglament, akt va kelishuvlar mavjud. Xususan, ko'pchilik mamlakatlarga tanish bo'lgan GDPR (Yevropa Ittifoqining Umumiy ma'lumotlarni himoya qilish reglamenti) 2018-yil yil kuchga kirgan bo'lib, fuqarolarining shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilishning eng zamonaviy va keng qamrovli mexanizmlaridan biri hisoblanadi.

Bundan tashqari, *HIPAA* (Health Insurance Portability and Accountability Act), *GLBA* (Gramm-Leach-Bliley Act), *COPPA* (Children's Online Privacy Protection Act) kabilar kiradi.

Ushbu qonun qonunchilik hujjatlarida aholining elektron davlat xizmatlaridan foydalanishi uchun bir talay qulayliklar belgilab qo'yilgan. Jumladan, Vazirlar Mahkamasining 378-sonli yagona davlat interaktiv xizmatlari haqidagi qarorida jismoniy va yuridik shaxslarning elektron davlat xizmatlaridan foydalanishi uchun zarur bo'lgan arizalar shakllari, blankalar va boshqa hujjatlardan, shu jumladan elektron tarzda to'ldirish uchun foydalanishini, shuningdek, elektron davlat xizmatlaridan foydalanish uchun zarur bo'lgan arizalar va boshqa hujjatlarni elektron tarzda qabul qilinishi kabi masalalar belgilab qo'yilgan.

„Elektron hukumat to'g'risida“gi qonunda esa elektron davlat xizmatlari haqida bir qator normalar belgilab qo'yilgan. Masalan, elektron davlat xizmatlari ko'rsatuvchi davlat organlari barcha ariza beruvchilarning elektron davlat xizmatlaridan teng ravishda foydalanishi uchun shart-sharoitlar yaratishi shart (7-modda). Bunda O'zbekistonda yashovchi har bir shaxs raqamli davlat xizmatlaridan teng foydalanishi mumkinligi haqida so'z bormoqda.

Raqamli davlat xizmatlaridan foydalanishda shaxsiy ma'lumotlar, davlat siri bilan bog'liq axborotlarning xavfsizligi ham ta'minlanadi. Bunda elektron davlat xizmatlari ko'rsatuvchi davlat organlari shaxsga doir ma'lumotlar, shuningdek davlat sirlarini yoki qonun bilan qo'riqlanadigan boshqa sirni tashkil etuvchi ma'lumotlar muhofaza qilinishini va ulardan ruxsatsiz foydalanishning oldi olinishini ta'minlash yuzasidan zarur tashkiliy-texnik choralar ko'radi.

Xulosalar : Raqamli davlat xizmatlari ko'rsatishda fuqarolar huquqlarini himoya qilish masalasi zamonaviy jamiyatda juda muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada keltirilgan fikrlar va tahlillar, raqamli xizmatlarni rivojlantirish jarayonida fuqarolarning huquqlari va manfaatlarini himoya qilish zarurligini ko'rsatadi. Birinchidan, raqamli xizmatlar yanada qulay va tezkor bo'lishi bilan birga, shaffoflikni ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Fuqarolar o'z huquqlari haqida to'g'ri ma'lumotga ega bo'lishlari va davlat organlari bilan munosabatlarini osonlashtirishi kerak. Ikkinchidan, raqamli identifikatsiya va ma'lumotlar xavfsizligi masalalari alohida e'tiborga loyiqdir. Fuqarolar o'z shaxsiy ma'lumotlarining himoyasini talab qilish huquqiga ega bo'lishi lozim, shuning uchun davlat organlari bunday ma'lumotlarni qanday saqlashini va ishlatishini ochiq va shaffof ravishda tushuntirib berishlari zarur. Uchinchidan, raqamli xizmatlarni taqdim etish jarayonida fuqarolarni jalb etish va ularning fikrlarini hisobga olish muhimdir. Bu orqali davlat organlari xizmat sifatini oshirish va fuqarolar ishonchini mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'ladi. Xulosa qilib aytganda, raqamli davlat xizmatlarini ko'rsatishda fuqarolar huquqlarini himoya

qilish har bir mamlakatning rivojlanish strategiyasining ajralmas qismi hisoblanadi. Shu sababli, ushbu sohada amalga oshirilayotgan ishlar nafaqat texnologik yangiliklar bilan bog‘liq, balki inson huquqlarining ustuvorligini ta'minlashdagi ijtimoiy mas'uliyatni ham ifodalaydi. Raqamli transformatsiya jarayonida fuqarolarning manfaatlarini birinchi o'ringa qo'yish orqali biz barqaror va adolatli jamiyat qurishga erisha olamiz.

NEW METHODS IN MEDICAL EDUCATION

Turakulov Vali Norkulovich

¹ Doctor of Philosophy (PhD), Emeritus Professor of Iryo Sosei University, DIRECTOR OF NAVOY BRANCH OF THE CENTER FOR TRAINING AND SPECIALIZATION OF SECONDARY MEDICAL AND PHARMACEUTICAL STAFF OF THE REPUBLIC, HEAD OF THE GENERAL MEDICAL SCIENCES DEPARTMENT OF NAVOY STATE UNIVERSITY OF SCIENCES

Nasullayev Fayzi Otabekovich

²He is a student of the Department of Pediatrics of the Medical Faculty of Navoi State University

Abstract: *The evolution of medical education necessitates integrating innovative pedagogical methods to enhance effectiveness and interactivity. Traditional educational approaches, such as lectures and practical sessions, must be augmented with modern technologies like simulation, virtual reality (VR), and problem-based learning (PBL). These methods create environments that mimic real-life medical scenarios, facilitating practical skill development. Simulation centers provide safe experiential learning, while VR technologies offer immersive educational experiences. PBL fosters independent thought and analytical skills essential for medical practice. Despite challenges in implementation, including financial costs and the need for instructor training, the benefits of these new methods in improving medical education outcomes are significant.*

Keywords

Medical Education

Simulation

Virtual Reality (VR)

Problem-Based Learning (PBL)

Interactive Learning

Educational Technology